

MAGNETSKA I LORENZOVA SILA

pokusi:

$$\vec{F}_M \sim B v g \sim v$$

$$\vec{F}_M \perp v \perp \vec{B}$$

$$\text{Magnetna sila} \Rightarrow \vec{F}_M = q \vec{v} \times \vec{B}$$

izvor mag. sile je
el. naboj

— raz. između magnetnih i električnih pojava: Lorentzova sila

(djeluje na el. naboj q)

$$\vec{F}_L = q \vec{E} + q \vec{v} \times \vec{B}$$

Može li mag. polje vršiti rad?

NE

$\vec{v} \perp \vec{B} \Rightarrow$ skalarni produkt je 0!

$$\vec{a} \times \vec{b} = |\vec{a}| |\vec{b}| \sin \alpha$$

$$W = \int \vec{F}_M \cdot d\vec{r} = \int q (\vec{v} \times \vec{B}) \cdot d\vec{r} \rightarrow \vec{v} = \frac{d\vec{r}}{dt} \rightarrow \vec{v} \cdot dt = d\vec{r}$$

$$W = \int q (\vec{v} \times \vec{B}) \cdot \vec{v} \cdot dt = \underline{\underline{0}}!$$

* mag. sila ne obavlja rad
mijenjajući položaja naboja

$$\text{znači } \vec{F}_M \perp (\vec{v}, \vec{B}) \rightarrow \vec{F}_M \perp \vec{v} \perp \vec{B}$$

$$\vec{F}_M \cdot \vec{v} = 0 \rightarrow \boxed{W=0}$$

ALI cijelo vrijeme
mijenja smjer naboja
(centripetalna sila)

Primjer: $\vec{F}_M = q \vec{v} \times \vec{B}$

zadano:

$$\vec{v} = \frac{v_0}{\sqrt{2}} (\hat{x} - \hat{y})$$

$$\vec{B} = \frac{B_0}{\sqrt{2}} (\hat{y} - \hat{z})$$

$$\vec{v} \times \vec{B} = \begin{vmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ \frac{v_0}{\sqrt{2}} & -\frac{v_0}{\sqrt{2}} & 0 \\ 0 & \frac{B_0}{\sqrt{2}} & -\frac{B_0}{\sqrt{2}} \end{vmatrix} = \frac{B_0 v_0}{2} \hat{x} + \frac{B_0 v_0}{2} \hat{y} + \frac{v_0 B_0}{2} \hat{z}$$

$$\rightarrow \vec{v} \times \vec{B} = \frac{B_0 v_0}{2} (\hat{x} + \hat{y} + \hat{z})$$

$$\rightarrow \vec{F}_M = q \vec{v} \times \vec{B} = -|q| \frac{B_0 v_0}{2} (\hat{x} + \hat{y} + \hat{z})$$

GIBANJE U MAG. POLJU :

→ matem. oblik: $F_H = q \vec{v} \times \vec{B}$; ne vrši rad, \perp na \vec{v}

↳ sila koja $w=0$, $F \perp v \Rightarrow$ centripetalna sila

→ $F_H = F_{cp}$

$$F_H = qvB = \frac{mv^2}{R} = qvB \sin(\angle v, B)$$

$$F_H = \frac{mv^2}{R} = qvB$$

$$\Rightarrow R = \frac{mv}{qB}$$

poluprečnik
kružnice
nabojja

• možemo izračunati period ako je $v = \omega R$

$$\omega = \frac{v}{R} = \frac{qB}{m}, \text{ a za } \omega \text{ općenito vrijedi } \omega = \frac{2\pi}{T}$$

$$\Rightarrow T = \frac{2\pi}{\frac{qB}{m}} \Rightarrow T = 2\pi \frac{m}{qB}$$

$$T = \frac{2\pi}{\omega}$$

odnosno, gibanje je kružno

SILA NA VODIČ U MAG. POLJU

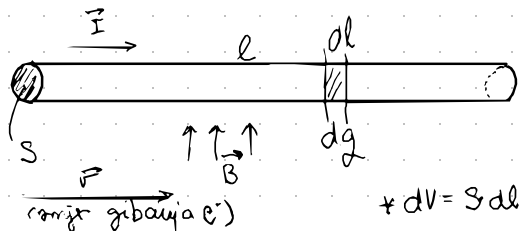
• vodič dužine dl

poprečnice pop. presjeka S

kojim teče struja I

→ struju definiramo: $I = n \cdot q \cdot v \cdot S$

$$nq = \frac{dq}{dV} \rightarrow n = \frac{N}{V} \text{ broj nabojja u volumenu}$$

$$dV = S dl$$

↳ Stoga je u mag. polju \vec{B} pojedini naboji gibaju brzinom v zbog sile $F_H = q \vec{v} \times \vec{B}$

sljedeći da je nula na vodiču:

$$I = n \cdot q \cdot v \cdot S$$

$$d\vec{F} = q(v \vec{v} \times \vec{B}) n S dl$$

$$dF = I (\vec{v} \times \vec{B}) dl$$

$$d\vec{F} = \hat{r} \cdot dl$$

$d\vec{F} = \hat{r} \cdot dl$ (dodali smo smjer promjerne puta našeg vodiča u smjeru kretanja naboja)

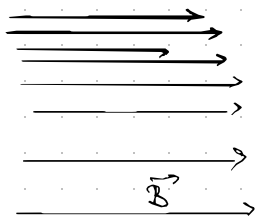
$$F_H = q \vec{v} \times \vec{B} \quad \frac{dq}{dt} \quad I = \frac{dq}{dt} \quad v = \frac{dl}{dt}$$

$$dF_H = dq \vec{v} \times \vec{B} = I \cdot dt \cdot \vec{v} \times \vec{B} = I (dl \cdot \hat{r} \times \vec{B})$$

$$F = I \int_A^B d\vec{r} \times \vec{B}$$

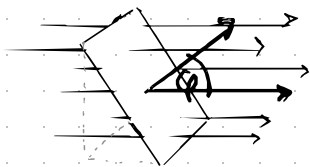
Gaussov zakon i zakon za magnetsko polje

Gaussov zakon - iz gustoće silnice zaključujemo je li polje jače ili slabije

• ondje gdje su silnice gušće → mag. rd (bind)
 & jačost mag. polja (B)
 ili veće

homogeno
 mag.
 polje

$$\Phi_B = B S \cos \varphi \Rightarrow \text{skalarni umnožak vektora}$$

$$\Phi_B = \vec{B} \cdot \vec{S} \quad \text{— plohu moramo podijeliti na beskonačno male komadiće } dS$$

$$\Phi_B = \int \vec{B} d\vec{S} \quad [Wb] = [T \cdot m^2] = [Vs] \quad (\text{weber})$$

* = 0

→ tok el. polja E (Φ_E)

koz toku plohu je dubinaću tom plohom

↳ isto vrijedi i za tok mag polja ⇒ nema izdanih mag polova, mag. silnice se zatvaraju u sebe

⇒ MAG. TOK. (Φ_B) kroz bilo koju zatvorenu plohu je 0

$$\oint \vec{B} d\vec{S} = 0$$

II. MAXWELLOVA
 JEDNAČBA

u integralnom obliku

$$\oint \vec{B} d\vec{S} = \frac{Q_M}{\epsilon_0} = 0$$

$$\vec{\nabla} \cdot \vec{B} = 0$$

(običan oblik)

Primjenom Gaussove III o divergenciji

Druga Maxwellova jednačina je posljedica nepostojanja mag. monopola

Magnetski monopol: postojanje električnog naboja strana (pd)

⇒ hance nema polova

GIBANJE U MAG. POLJU

- iz matematičke slike za mag. silu $\rightarrow F_m = q \vec{v} \times \vec{B}$ (ona ne vrši rad)

\rightarrow sila koja također ne vrši rad je centripetalna sila

$$\hookrightarrow \vec{F}_m = \vec{F}_{cp}$$

$$F_m = qvB = \frac{mv^2}{R} = qvB \sin(\theta)$$

$$F_m = \frac{mv}{R} = qB$$

$$\hookrightarrow R = \frac{mv}{qB} \quad \text{poluprečnik kružnog gibanja}$$

• možemo izračunati period gibanja ako je $v = \omega R$

$$\omega = \frac{v}{R} = \frac{qB}{m}, \quad \text{a za } \omega \text{ općenito vrijedi } \omega = \frac{2\pi}{T}$$

$$T = \frac{2\pi}{\omega}$$

$$\Rightarrow T = \frac{2\pi}{\frac{qB}{m}} = 2\pi \frac{m}{qB}$$

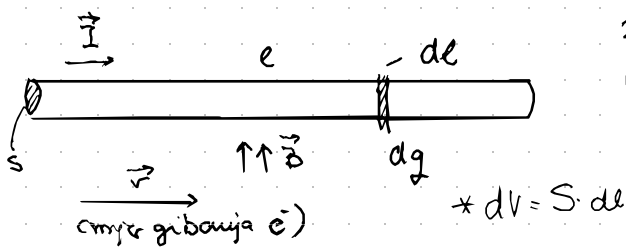
odnosno, gibanje je kružno

SILA NA VODIČ U MAG. POLJU

- vodič dužine dl , površina poprečnog presjeka S , struja kroz njega je I

$$\hookrightarrow \text{struja: } I = nq v S$$

$$nq = \frac{dq}{dv} \left[\frac{N}{v} \right] \quad \text{brzina naboja u volumenu (koncentracija)}$$

$$d\vec{e} = \frac{\vec{v}}{v} dl \quad (\text{dali smo smjer naboja vodiču } dl)$$

$$d\vec{F} = I d\vec{e} \times \vec{B}$$

$$\vec{F} = \int I (d\vec{e} \times \vec{B})$$

$$\vec{F} = I \int_A^B d\vec{e} \times \vec{B}$$

Zbog toga u mag. polju \vec{B} se naboji gibaju brzinom \vec{v} zbog sile $F_m = q \vec{v} \times \vec{B}$

\downarrow sledi da je nula na vodiču:

$$I = n \cdot q \cdot v \cdot S$$

$$d\vec{F} = q(v \vec{v} \times \vec{B}) n S dl$$

$$d\vec{F} = I (\vec{v} \times \vec{B}) dl$$

$$d\vec{e} = \frac{\vec{v}}{v} dl$$

Zadatak za promišljanje:

$$\vec{B} = B_0 \hat{x} \quad \vec{v} = \frac{v_0}{\sqrt{2}} (\hat{x} + \hat{y}) \quad g \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{zadano} \\ F_M = ? \end{array} \right.$$

$$F = |g| \cdot \vec{v} \times \vec{B} \rightarrow \vec{v} \times \vec{B} = \begin{vmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ \frac{v_0}{\sqrt{2}} & \frac{v_0}{\sqrt{2}} & 0 \\ B_0 & 0 & 0 \end{vmatrix} = g \left(0 + 0 - \frac{B_0 v_0}{\sqrt{2}} \hat{z} \right)$$

$$F_M = -g \frac{B_0 v_0}{\sqrt{2}} \hat{z}$$

L → možemo izračunati v

$$m a_x = 0 \quad m a_y = 0 \quad m a_z = -\frac{g v_0 B_0}{\sqrt{2}}$$

$$v_x(t) = \frac{v_0}{\sqrt{2}}$$

$$v_y(t) = \frac{v_0}{\sqrt{2}}$$

$$v_z(x) =$$

← ovo nije dobro jer ako smo dobili da postoji neka v_z kako smo u matrici imali 0?

⇒ treba biti

$$F = g(\vec{v} \times \vec{B}) = g \begin{vmatrix} \hat{x} & \hat{y} & \hat{z} \\ v_x & v_y & v_z \\ B_0 & 0 & 0 \end{vmatrix} = [\hat{x} \cdot 0 + \hat{y} \cdot B_0 v_z + \hat{z} \cdot B_0 v_y]$$

$$\underline{F = g B_0 (v_z \hat{y} - v_y \hat{z})}$$

↳ specifičnost mag. polja B je da dodaje nove komponente

$$m a_x = 0 \quad m a_y = g v_z B_0 \quad m a_z = -g v_y B_0$$

$$v_x = \frac{v_0}{\sqrt{2}}$$

$$a_y = \frac{g v_z B_0}{m}$$

... isto

$$\frac{dv_y}{dt} = \frac{g v_z B_0}{m} / dt$$

$$\frac{dv_z}{dt} = -\frac{g v_y B_0}{m}$$

$$\frac{d^2 v_y}{dt^2} = \frac{d}{dt} \left(\frac{g v_z B_0}{m} \right) = \frac{g B_0}{m} \left(\frac{dv_z}{dt} \right) = \frac{g B_0}{m} \left(-\frac{g v_y B_0}{m} \right)$$

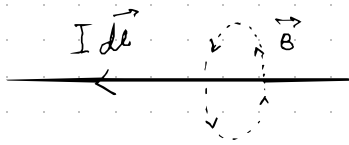
$$\rightarrow \frac{d^2 v_y}{dt^2} = - \left(\frac{g B_0}{m} \right)^2 v_y$$

$$\ddot{v}_y = - \left(\frac{g B_0}{m} \right)^2 v_y$$

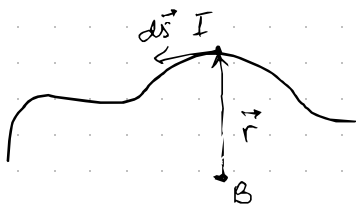
$$\ddot{v}_y + v_y \left(\frac{g B_0}{m} \right)^2 = 0$$

$$\omega = \frac{g B_0}{m}$$

Magnetsko polje ravnoj vodiča

mag polje B je uvijek okomito na smjer gibanja struje $d\vec{l}$

Pretpostavke Biot-Savardovog zakona

I) vekt. mag polja $d\vec{B} \perp d\vec{s} \perp \vec{r}$

II) iznos $dB \sim \frac{1}{r^2} \sim I ds$

III) iznos $d\vec{B}$ je određen o kutu ϕ između $d\vec{s}$ i \vec{r} (mijenja se sa sinusom)

$$d\vec{B} \sim \sin(\angle d\vec{s}, \vec{r})$$

Biot-Savardov zakon

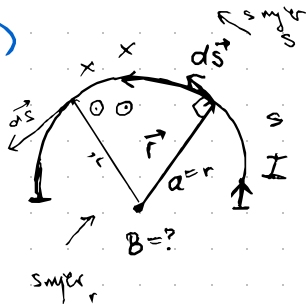
- iz gore navedenih pretpostavki:

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \vec{r}}{r^2}$$

$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int \frac{d\vec{s} \times \vec{r}}{r^2} \rightarrow \text{lakše je to reći}$$

$$\vec{E} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dq}{r^2} \vec{r}$$

Pc.)

$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int \frac{d\vec{s} \times \vec{r}}{r^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int \frac{ds \sin \phi}{r^2}$$

$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_0^{\pi a} \frac{ds}{a^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{1}{a^2} \int_0^{\pi a} ds$$

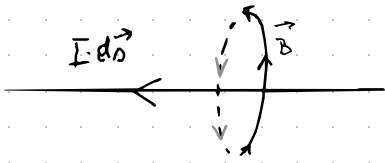
$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{1}{a^2} \pi a = \frac{\mu_0 I}{4a}$$

- $d\vec{s} \perp \vec{r}$ u svakoj točki

- radi se o polukružnici u ovom slučaju

→ put je $0 - 2\pi / 2 \rightarrow [0, \pi] \quad r = a$

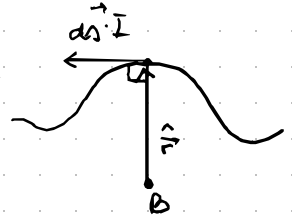
Magnetsko polje ravnog vodiča

magn. polje B je uvijek okomito na smjer gibanja struje $\underline{d\vec{S}}$ ($d\vec{S}$ je za površinu, a $d\vec{l}$ je kasnije)

Pretpostavke BIOT-SARVARTOVOG zakona:

I.) $d\vec{B} \perp d\vec{S} \perp \hat{r}$ potječe od činjenice da do koje izvan navede u kojoj promatramo određeno

II.) $d\vec{B} \sim \frac{1}{r^2} \sim I d\vec{S}$

III.) $d\vec{B} \sim \sin(\angle d\vec{S}, \hat{r})$ iznos $d\vec{B}$ ovisan je o kutu θ između $d\vec{l}$ i \hat{r}

Biot-Sarvartov zakon

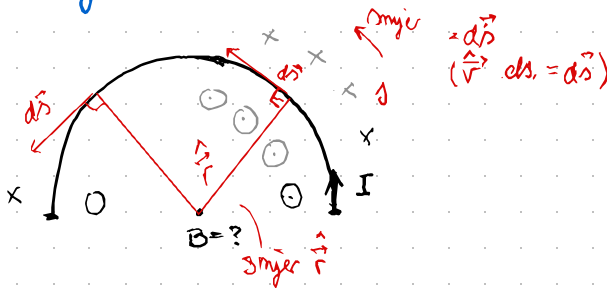
$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \cdot \frac{Id\vec{S} \times \hat{r}}{r^2}$$

$$\underline{\underline{\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} I \cdot \int \frac{d\vec{S} \times \hat{r}}{r^2}}}$$

* μ_0 - permeabilnost vakuma: 10^{-7} Wb/Am

* lakše nego el. polje $\vec{E} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dq}{r^2} \hat{r}$

Primjer:

$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_{-a}^a \frac{d\vec{S} \times \hat{r}}{r^2} =$$

jedinični vektor je 1

$$\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_{-a}^a \frac{ds \cdot 1 \cdot \sin\theta}{r^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int \frac{ds}{r^2}$$

čini da je radi o polukružnici, $\in [a, \pi r]$ $\rightarrow \vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int_0^{\pi r} \frac{ds}{r^2}$

(pola kruga je $\frac{2\pi r}{2} = \pi r$)

$$\Rightarrow \vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \cdot \frac{1}{a^2} \int_0^{\pi r} ds$$

\rightarrow znači da je $r = a = \text{konst.}$

$$\boxed{B = \frac{\mu_0 I}{4a}}$$